

**ПРОЕКТ ЗА УЧЕБНА ПРОГРАМА
ЗА СПЕЦИФИЧНА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА
ЖИВОПИС
ЗА VIII–XII КЛАС**

Професионално направление:

Код 0213 „Изящни изкуства“

Професия:

Код 021301 „Изящни изкуства – живопис“

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

1. Предназначение

Учебната програма по **Живопис** е предназначена за учениците от училищата по изкуствата, обучаващи се по професионално направление **0213 „Изящни изкуства“**, професия **021301 „Изящни изкуства – живопис“**.

Програмата е разработена в съответствие с новия Държавен образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията „Изящни изкуства“ и с новия типов учебен план за специфична професионална подготовка.

Новият ДОС определя за живописиста знания и умения, свързани с живописните материали и техники, цвета, формата, композицията, светлината, пространството, натюрморта, пейзажа, портрета, фигуралната и абстрактната живопис.

Обучението по живопис има за цел постепенно изграждане на професионална художествена култура и практически умения за:

- наблюдение и анализ на натурата;
- разбиране и използване на цвета;
- изграждане на форма, обем и пространство;
- овладяване на основните живописни техники;
- изграждане на композиция;
- работа от натура, по представа и въображение;
- изграждане на човешка глава, полуфигура и цяла фигура;
- разработване на фигурална композиция;
- създаване на самостоятелни художествени произведения;
- разработване и защита на авторска художествена идея.

Програмата съчетава **теория на професията и учебна практика**, като теоретичните знания се усвояват и затвърдяват чрез непосредствена художествено-творческа работа.

II. НОРМАТИВНА ОСНОВА

Програмата се разработва въз основа на:

1. Закона за професионалното образование и обучение;
2. Закона за предучилищното и училищното образование;
3. Наредба № 43 от 5 май 2026 г. за придобиване на квалификация по професията „Изящни изкуства (живопис, графика, стенопис, скулптура, дигитални изкуства, илюстрация и оформление на книги)“;
4. Държавния образователен стандарт за професията;
5. Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
6. Новия типов учебен план за професионално направление **0213 „Изящни изкуства“**.

Новият ДОС изрично определя ЕРУ 8 „Основни принципи на живописиста“ като специфична професионална подготовка.

III. ЧАСОВЕ ПО УЧЕБНИЯ ПЛАН

Съобразно предоставения от Вас нов ТУП часовете по **Живопис** са:

1. Теория на професията – Живопис

Клас VIII IX X XI XII Общо

Часове 36 36 36 108 87 303

2. Учебна практика – Живопис

Клас VIII IX X XI XII Общо

Часове 36 36 36 180 145 433

IV. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Основната цел е ученикът да придобие професионални знания, умения и компетентности за създаване на живописни произведения чрез традиционни и съвременни изразни средства.

Обучението има следните основни цели:

Познавателни

Ученикът:

- познава живописиста като вид изобразително изкуство;
- познава основните живописни техники;
- познава основните материали и инструменти;
- познава теорията на цвета;
- познава композиционните принципи;
- познава линейната и въздушната перспектива;
- познава основите на конструктивното и пластичното изграждане;
- познава строежа и пропорциите на човешкото тяло;
- познава развитието на живописиста в исторически план.

Практически

Ученикът:

- работи с различни живописни материали;
- изпълнява етюди от натура;
- изгражда натюрморт;
- създава пейзаж;
- изгражда човешка глава;
- изпълнява портрет;
- изгражда полуфигура;
- изгражда цяла човешка фигура;
- създава фигурална композиция;
- разработва авторски композиционни решения.

Творчески

Ученикът:

- разработва самостоятелна идея;
- създава композиционни и цветови ескизи;
- избира подходящи изразни средства;
- експериментира с материали и техники;
- създава авторски художествени решения;
- представя и защитава своята работа.

V. ВРЪЗКА С ЕРУ 8

ЕРУ 8. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ЖИВОПИСТА

РУ 8.1. Използва изразни средства в живописиста

Новият ДОС определя като основни знания: живописните техники, етапите в изграждането на художествената творба, маслени, акрилни, темперни и акварелни бои и изразните средства на живописиста – цвят, форма, композиция, светлина и пространство.

РУ 8.2. Изгражда композиция в живописна творба

Включват се композиционният, геометричният и смисловият център, планове и фон, ритъм, както и хоризонтална, вертикална, диагонална, пирамидална, кръгова, симетрична, асиметрична, отворена и затворена композиция.

VI. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

В края на обучението ученикът:

Област	Очакван резултат
Материали	Познава и правилно използва живописни материали и инструменти
Цвят	Използва цветови отношения, гами, контрасти и хармонии
Форма	Изгражда форма и обем чрез цвят и тон
Пространство	Прилага линейна и въздушна перспектива
Композиция	Изгражда самостоятелна композиция
Натура	Работи убедително от натура
Човешка фигура	Познава конструкцията и пропорциите на човешкото тяло
Техника	Прилага акварел, темпера, маслена и акрилна живопис
Творчество	Разработва собствена художествена идея
Анализ	Анализира собствена и чужда художествена работа
Представяне	Представя и защитава художествен проект

VII. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

VIII КЛАС

Теория на професията – 36 часа

№	Учебна тема	Часове
1	Живописиста като вид изобразително изкуство	2
2	Основни живописни материали и инструменти	2
3	Етапи при изграждане на живописна творба	2
4	Основи на цветознанието	4
5	Основни, съставни и допълнителни цветове	2
6	Топли и студени цветове	2
7	Цветови гами и хармонии	4
8	Акварелна техника	4
9	Работа върху суха и мокра основа	2
10	Темперна живопис	4
11	Композиционен център, формат и баланс	4
12	Натюрморт и работа от натура	2
13	Основи на пейзажа	2
Общо		36

Учебна практика – 36 часа

№	Практическа задача	Часове
1	Цветови упражнения и цветови кръг	4
2	Тонални и цветови скали	4
3	Акварелни техники	6
4	Малки акварелни етюди	4
5	Темперни упражнения	4
6	Прост натюрморт	6
7	Натюрморт в топла и студена гама	4
8	Пейзажен етюд	4
Общо		36

Очаквани резултати – VIII клас

Ученикът:

- познава основните живописни материали;
- познава основите на цветознанието;
- работи с акварел и темпера;
- изгражда прост натюрморт;
- използва топли и студени цветове;
- създава цветови хармонии;
- прилага основни композиционни принципи.

IX КЛАС

Теория на професията – 36 часа

№	Учебна тема	Часове
1	Темперна техника – технологични особености	4
2	Покривност, прозрачност и пластичност	2
3	Цветово-тонални отношения	4
4	Композиция и композиционен център	4
5	Планове и пространствено изграждане	4
6	Линейна и въздушна перспектива	4
7	Маслена живопис – материали и инструменти	4
8	Подготовка на основата	2
9	Гризайл и подрисуване	2
10	Етапи на масления етюд	2
11	Пейзаж и пленерна живопис	2
12	Анализ на живописно произведение	2
Общо		36

Учебна практика – 36 часа

№	Практическа задача	Часове
1	Натюрморт в темпера	6
2	Натюрморт в монохромна гама	4
3	Натюрморт в топла и студена гама	6

№	Практическа задача	Часове
4	Интериорен живописен етюд	4
5	Пейзажни етюди	6
6	Въздушна перспектива в пейзажа	4
7	Първи упражнения с маслена живопис	4
8	Обобщаваща композиционна задача	2
Общо		36

X КЛАС

Теория на професията – 36 часа

№	Учебна тема	Часове
1	Маслена живопис – история и развитие	2
2	Маслени бои и свойства на пигментите	2
3	Основи, платна и подрамки	2
4	Грундове и подготовка на основата	2
5	Масла, разредители и медиуми	2
6	Гризайл и подрисуване	3
7	Имприматура	2
8	Велатура и глазура	2
9	Мазка и фактура	3
10	Материалност в живописиста	3
11	Композиционни схеми	4
12	Отворена и затворена композиция	2
13	Ритъм, движение и контраст	2
14	Светлина и цветови център	2
15	Авторско решение и художествен замисъл	3
Общо		36

Учебна практика – 36 часа

№	Практическа задача	Часове
1	Подготовка на основа и материали	2
2	Гризайл	4
3	Имприматура	2
4	Натюрморт в маслена живопис	8
5	Материалност – метал, стъкло, дърво, плат	6
6	Работа с мазка и фактура	4
7	Интериорна композиция	4
8	Пейзажна композиция	2
9	Авторска цветова композиция	4
ОБЩО		36

XI КЛАС

XI КЛАС – ТЕОРИЯ – 108 часа

№	Раздел	Часове
1	Човешка глава – конструкция и пропорции	12
2	Костна система на главата	6
3	Мускулатура и пластика на главата	8
4	Светлосянчно изграждане на глава	6
5	Цветово изграждане на човешката глава	8
6	Топло-студени отношения и рефлексии	6
7	Портретът като жанр	6
8	Индивидуална характеристика на модела	6
9	Психологическа характеристика в портрета	6
10	Композиция на портрета	6
11	Облечена полуфигура	8
12	Драперия и облекло	6
13	Анатомични и конструктивни отношения при полуфигурата	6
14	Фигура и пространство	6
15	Еднофигурна композиция	6
16	Две фигури в композиция	4
17	История и развитие на портрета и фигуралната живопис	4
Общо		108

XI КЛАС – УЧЕБНА ПРАКТИКА – 180 часа

№	Практическа задача	Часове
1	Конструктивни упражнения на човешка глава	12
2	Главата в различни ракурси	10
3	Детайл – око, нос, уста, ухо	8
4	Глава в гризайл	15
5	Цветна глава	15
6	Глава с различно осветление	10
7	Мъжки модел – глава	10
8	Женски модел – глава	10
9	Характерен портрет	15
10	Портрет с цветови акцент	10
11	Облечена полуфигура	20
12	Полуфигура с драперия	10
13	Полуфигура с предмет/аксесоар	8
14	Фигура в интериорно пространство	7
15	Еднофигурна композиция	10
16	Ескизи за двуфигурна композиция	5

№	Практическа задача	Часове
17	Двуфигурна композиция – практическа задача	5
Общо		180

Очаквани резултати – XI клас

Ученикът:

- познава конструкцията и пропорциите на човешката глава;
- познава основните анатомични закономерности;
- изгражда глава в различни ракурси;
- работи с гризайл;
- използва цветови и тонални отношения;
- предава индивидуалната характеристика на модела;
- изгражда портрет;
- изгражда облечена полуфигура;
- включва фигурата в пространството;
- създава еднофигурна и двуфигурна композиция.

XII КЛАС

XII КЛАС – ТЕОРИЯ – 87 часа

№	Раздел	Часове
1	Цяла човешка фигура – конструкция и пропорции	10
2	Анатомия и пластика на човешката фигура	8
3	Равновесие, движение и тежест на фигурата	6
4	Ракурс и пространствено положение	6
5	Еднофигурна композиция	6
6	Двуфигурна композиция	6
7	Многофигурна композиция	6
8	Фигура и архитектурна/интериорна среда	5
9	Светлина и драматургия на композицията	5
10	Авторска концепция и индивидуален живописен език	8
11	Съвременни живописни практики	5
12	Абстрактна и условна живопис	4
13	Експериментални и смесени техники	4
14	Представяне, портфолио и защита на художествен проект	4
15	Подготовка за обобщаващо оценяване	4
Общо		87

XII КЛАС – УЧЕБНА ПРАКТИКА – 145 часа

№	Практическа задача	Часове
1	Конструктивни етюди на цяла фигура	10
2	Права човешка фигура	10
3	Седнала човешка фигура	10
4	Фигура в различни ракурси	10
5	Фигура с активно движение	10

№	Практическа задача	Часове
6	Фигура в интериор	10
7	Еднофигурна композиция	12
8	Двуфигурна композиция	15
9	Фигури в пространствена среда	10
10	Композиционни ескизи по авторска тема	8
11	Цветови ескизи и варианти	5
12	Авторска фигурална композиция	15
13	Абстрактна/условна композиция	5
14	Експериментална живописна задача	5
15	Самостоятелен творчески проект	10
Общо		145

VIII. ОБОБЩАВАЩА СТРУКТУРА НА ОБУЧЕНИЕТО

Клас	Теория	Практика	Общо
VIII	36	36	72
IX	36	36	72
X	36	36	72
XI	108	180	288
XII	87	145	232
ОБЩО	303	433	736

IX. ОСНОВНИ ТЕМАТИЧНИ ЯДРА

Цялото съдържание може да се обедини в следните тематични ядра:

Тематично ядро	VIII	IX	X	XI	XII
Материали и техники	●	●	●	●	●
Цветознание	●	●	●	●	●
Натюрморт	●	●	●	●	●
Пейзаж	●	●	●	●	●
Композиция	●	●	●	●	●
Пространство и перспектива	●	●	●	●	●
Маслена живопис	—	●	●	●	●
Човешка глава	—	—	—	●	●
Портрет	—	—	—	●	●
Полуфигура	—	—	—	●	●
Цяла фигура	—	—	—	●	●
Фигурална композиция	—	—	●	●	●
Авторска композиция	—	—	●	●	●
Съвременни практики	—	—	●	●	●
Самостоятелен проект	—	—	—	●	●

X. ОСНОВНИ ЖИВОПИСНИ ТЕХНИКИ

В рамките на обучението се включват:

- акварел;
- темпера;
- маслена живопис;
- акрилна живопис;
- гризайл;
- имприматура;
- велатура;
- глазура;
- работа „ала прима“;
- плътна мазка;
- работа с шпатула;
- смесени техники;
- колажни решения;
- експериментални живописни техники.

XI. МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Метод	Приложение
Демонстрация	Показване на техника, материал и технологичен процес
Работа от натура	Натюрморт, пейзаж, глава, фигура
Работа по представа	Композиционни задачи
Работа по въображение	Авторски композиции
Ескизиране	Предварителна разработка на идея
Анализ	Разглеждане на художествени произведения
Конферанс	Обсъждане на резултатите
Индивидуална работа	Развитие на личния художествен подход
Групова работа	Общи композиционни и проектни задачи
Пленер	Работа в естествена среда
Проектна работа	Авторски проект в XI–XII клас

XII. ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

Теория

- устно изпитване;
- писмено изпитване;
- тест;
- анализ на художествено произведение;
- разработване на теоретичен въпрос;
- защита на художествена идея.

Практика

- живописен етюд;
- практическа задача по натура;
- композиционна задача;
- портрет;
- фигурална композиция;
- авторски проект;
- портфолио.

XIII. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПРАКТИЧЕСКА РАБОТА

Критерий	Показатели
Композиция	Формат, мащаб, център, баланс, ритъм
Конструкция	Правилно изграждане на формите
Пропорции	Съответствие между частите
Цвят	Цветова хармония, тон, нюанс, контраст
Пространство	Перспектива, планове, дълбочина
Светлина	Светлосянъчно изграждане
Материалност	Убедително представяне на материалите
Техника	Правилно използване на материала
Изразителност	Живописен език и въздействие
Самостоятелност	Степен на личен принос
Завършеност	Цялостност и професионално изпълнение

XIV. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ В КРАЯ НА XII КЛАС

В края на обучението ученикът:

Знае:

- основните принципи на живописата;
- характеристиките на основните живописни техники;
- свойствата на живописните материали;
- принципите на композицията;
- законите на перспективата;
- основите на човешката анатомия;
- историята и развитието на живописата;
- съвременните художествени тенденции.

Умее:

- да анализира художествена задача;
- да разработва идея;
- да създава скица и цветови ескиз;
- да избира техника;
- да изгражда композиция;
- да работи от натура;
- да изгражда глава, портрет, полуфигура и цяла фигура;
- да създава фигурална композиция;
- да използва традиционни и експериментални средства;
- да представя завършено художествено произведение.

Притежава компетентности:

- за самостоятелно художествено мислене;
- за разработване на авторска концепция;
- за планиране на художествен процес;
- за избор на подходящи материали и техники;
- за анализ и самооценка;
- за представяне и защита на собствено художествено произведение.

XV. ГОДИШНО ОБОБЩАВАЩО ОЦЕНЯВАНЕ

VIII клас

Натюрморт или пейзаж в акварел/темпера.

IX клас

Сложен натюрморт или пейзаж с определена цветова задача.

X клас

Сложен натюрморт или композиция в маслена живопис.

XI клас

Глава, портрет или облечена полуфигура по натура.

XII клас

Самостоятелна фигурална или авторска живописна композиция, включваща:

- предварителни скици;
- композиционни варианти;
- цветови решения;
- избор на техника;
- завършена живописна творба;
- представяне и защита.

XVI. МАТЕРИАЛНА БАЗА

За реализиране на програмата е необходимо ателие, оборудвано с:

- стативи;
- маси за живопис;
- палитри;
- четки;
- шпакли;
- съдове за вода;
- съдове за разредители;
- сушилни/места за съхранение;
- учебни постановки;
- драперии;
- геометрични тела;
- битови предмети;
- различни материали за натюрморт;
- модели за портрет и фигура;
- платна;
- картон;
- хартия;
- грундирани основи;
- акварелни бои;
- темперни бои;
- маслени бои;
- акрилни бои;
- подходящи медиуми и материали;
- материали за ескизи.

При използване на масла, разредители и други специфични материали се спазват изискванията за безопасност и здравословни условия на труд.

XVII. УЧЕБНА ПРАКТИКА

Учебната практика е неразделна част от професионалната подготовка.

Практическите задачи се организират по принципа:

наблюдение → анализ → ескиз → конструкция → цветово решение → изграждане → корекции → завършване → анализ.

Тази последователност постепенно преминава:

от предмета → към пространството → към човешката глава → към портрета → към полуфигурата → към цялата фигура → към фигуралната композиция → към авторското произведение.

XVIII. ВРЪЗКА С ДРУГИТЕ УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ

Програмата по живопис се реализира във връзка с:

- Рисуване;
- Графика;
- Скулптура;
- История на изкуството;
- Анатомия;
- Перспектива;
- Композиция;
- Дигитални изкуства;
- Учебна практика;
- Производствена практика.

XIX. ПРОИЗВОДСТВЕНА ПРАКТИКА

При живописната специалност производствената практика може да включва:

Направление	Примерни дейности
Живописна работа	Реализация на по-голяма живописна задача
Пленер	Работа от естествена среда
Авторски проект	Разработка и изпълнение на самостоятелна идея
Изложбена дейност	Подготовка на ученически изложби
Портфолио	Подбор и представяне на произведения
Работа в екип	Участие в общ художествен проект
Професионална среда	Запознаване с организацията на художествено ателие

XX. ФИНАЛНА СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА

Етап	Основен акцент
VIII клас	Основи на живописиста, цвят, акварел, темпера, натюрморт, пейзаж
IX клас	Темпера, композиция, пространство, перспектива, начало на маслената живопис
X клас	Маслена живопис, технология, материалност, фактура, сложна композиция
XI клас	Човешка глава, анатомия, портрет, полуфигура, фигура в пространство
XII клас	Цяла фигура, фигурална композиция, авторски език, самостоятелен творчески проект